

Joan Manuel Tresserras: “Hi ha una part de l'independentisme que expulsa més gent de la que atrau”

Si hi ha algú que hagi dedicat temps, intel·ligència i entusiasme a pensar el relat de l'independentisme social, aquest és sens dubte Joan Manuel Tresserras (Rubí, 1955). Exconseller de Cultura del tripartit d'esquerres, dirigeix des del 2016 la Fundació Josep Irla, el 'think tank' de pensament republicà i progressista ara emancipat orgànicament d'ERC. Després de la investidura del president Torra i de la polèmica sobre els seus articles, a CRÍTIC hem volgut escoltar la seva veu.

Text: Roger Palà / @rogerpala / Fotos: Ivan Giménez

ERC ha donat suport a la investidura de Quim Torra. Durant les últimes setmanes hem pogut conèixer molts [dels seus articles i tuits](#). La seva visió no combrega gaire amb l'independentisme social que propugna ERC. Hi ha qui l'ha acusat d'essencialista o fins i tot de supremacista. La seva designació ha estat una mala decisió?

No ho sé. A títol personal, estic a l'expectativa. El que sí que puc dir és que, pel que fa als escrits del president Torra, parlar de supremacisme o de racisme és absolutament desmesurat. Tot i això, sí que és cert que, dins la transversalitat de l'independentisme, de tant en tant apareixen elements més identitaris. Per norma general, en la tradició de l'esquerra independentista, el discurs de fonamentació essencialista està superat. Però hi ha altres tradicions polítiques del sobiranisme en què això no és tan clar. Hi ha qui té dificultat per acabar d'assumir la idea que el projecte independentista és el d'un país en construcció, on ser català és un dret i no una obligació. Aquesta és una idea que pot sorprendre, perquè els estats nació, tal com els coneixem, no funcionen així. Llavors, hi ha tendència a pensar que, si Catalunya ha de tenir un Estat, ha de funcionar de la mateixa manera que els altres estats nació. Però no: hi ha molta gent a Catalunya que se sent espanyola. I ja està. Ningú ha de tenir res a dir-hi i és tan legítim com sentir-se qualsevol altra cosa. En la tradició hegemònica de l'independentisme d'esquerres, la identitat no és un fet determinant. El projecte de la República és de ciutadania: mateixos drets i deures per a tothom. No podem acceptar mai que sigui l'Estat el subministrador d'identitats.

En Lluís Pérez, director acadèmic de la Fundació Irla, [ha escrit al seu blog](#): “L'elecció de Quim Torra és un símptoma que el sector més reescalfat de l'independentisme no entén fins a quin punt certes actituds generen entre por i rebuig a gent que seria susceptible de sentir respecte i simpatia”. Hi estàs d'acord?

El moment actual de creixement de l'independentisme fa que molta gent sigui en una fase d'autoafirmació. En aquestes condicions, hi ha una part de l'independentisme que expulsa més gent de la que aconsegueix atraure. Es dona la paradoxa que hi ha qui s'està partint la cara per intentar que creixi el perímetre i veu limitada la seva tasca per l'aparició, de tant en tant, d'aquests discursos

intransigents, taxatius, fets a cops de destrat. Està bé que Torra s'hagi excusat pels seus escrits. Jo no he llegit tots els seus articles; però, dels que he llegit, en discrepo de molts. Tanmateix, també conec el president personalment. Ens uneix la passió per la història del periodisme català. El seu tracte és cordial. Mai m'ha semblat una persona tancada i intransigent. Seria important que en algun moment, més que defensar-se de les acusacions que ha rebut, expliqui què pensa ara. I no ha tingut pràcticament oportunitat d'explicar-se.

“El procés s’ha fet contra les classes dirigents tradicionals. Quants aristòcrates van sortir ferits de l’1 d’octubre?”

Vivim un moment de rebrot de nacionalisme de tall patriòtic dins del sobiranisme? El procés pot acabar sent, en realitat, un replegament identitari?

No ho és. Al contrari: l'única alternativa política a Europa que té en compte la globalització i no defensa l'enfortiment d'un Estat nació és l'independentisme català. Quina és la classe dirigent del procés? Les grans empreses que van treure les seus de Catalunya? L'Ibex-35? Quants aristòcrates van sortir ferits de l'1 d'octubre? Tot això s'ha fet en contra del parer de les classes dirigents tradicionals. Ara bé: en el moment en què l'Estat desplega la seva repressió, es genera un moment de forta tensió. I la temptació de la part feble és de reproduir el llenguatge, les actituds i el to de l'adversari. En un primer moment pot ser difícil evitar aquesta pulsio, però hauríem de ser capaços de contenir-la.

“El suport del PSC al 155 és molt greu i en aquests moments delimita camps”

Els partits d'esquerres i independentistes sumen més vots i diputats que Junts per Catalunya. Tot i això, no s'han posat d'acord, per exemple, per plantejar un candidat alternatiu a la presidència. Per què ha passat, això?

ERC i la CUP no es poden posar al mateix sac, perquè cadascuna té un perfil diferent i té un paper diferent. Junts per Catalunya és el partit independentista que va obtenir més vots, articulant la seva proposta al voltant de la figura de Puigdemont i amb una línia argumental de caràcter legitimista, brandant la bandera de la unitat. Puigdemont és a l'exili; però, a diferència de Junqueras, pot aparèixer cada dia a la televisió. Durant la campanya electoral també van aparèixer en el debat algunes acusacions contra ERC, titllant-nos fins i tot de traïdors... Acusar ERC de traïció surt barat, però ERC no podia fer campanya contra Puigdemont, que certament era el president legítim que havia estat destituït de forma injusta per l'Estat. Això fa que JxCat s'acabi menjant la diferència que havia pogut tenir ERC en les expectatives de vot inicials.

Un dels llocs comuns dels últims anys ha estat dir que el procés havia fet virar el país cap a l'esquerra. Certament, mai el món convergent havia tingut tan pocs diputats i mai ERC havia tingut tan bon resultat. Però els dos primers partits del 21-D van ser partits conservadors. Un dels fets que ha posat sobre la taula l'esquerra no independentista és que els lideratges de la Generalitat sempre els han ostentat noms del món convergent. Potser és que, en realitat, s'està configurant una dreta independentista desacomplexada?

És cert que en els últims anys s'ha anat perfilant l'espai d'un independentisme conservador o de centredreta que abans no existia. Però també cal dir que aquesta mateixa esquerra que esmentaves ha acabat fent ganyotes quan el que s'estava esdevenint era que, per a o per b, una gent que tradicionalment havia votat opcions conservadores, a partir de les majories parlamentàries que hi ha

hagut dins de l'independentisme, ha acabat assumint un programa socialdemòcrata. La política més radical sempre és una política possible, i la pots fer radical si tens la força per fer-la. Això es mesura en resultats concrets. De vegades en l'esquerra hi ha una radicalitat estètica i lírica que rendeix molt en termes de titulars, però no té cap mena d'operativitat.

Joan Tardà va escriure [un article a 'El Periódico'](#) que va ser molt contestat, dient que s'havia d'obrir el diàleg amb el PSC. L'independentisme ha d'arribar a acords amb els socialistes?

El suport del PSC al 155 és molt greu i en aquests moments delimita camps. Simplificant-ho molt, podem dir que vivim un moment de confrontació entre l'Estat i la seva violència, i la radicalitat democràtica en defensa de la legítima aspiració de sobirania del poble català. Em sembla molt greu que davant d'aquesta disjuntiva el PSC s'hagi alineat amb l'Estat. En bona mesura, les polítiques del PP com a mínim poden ser titllades de neofranquistes. Que el PSOE, amb algun silenci incòmode del PSC, aboni aquestes polítiques... és gravíssim.

“No hem de donar per perduda la gent que el 21-D va votar Ciutadans. Hem d'argumentar més”

Però el PSC segueix representant molta gent. També Ciutadans.

Una cosa són les formacions polítiques i una altra cosa la gent que hi pren part i, més enllà d'això, el seu electorat. Per construir una majoria àmplia, no hem de renunciar a la gent que el 21-D, com a conseqüència del context que se li havia dibuixat en els seus consums informatius, va decidir votar Ciutadans. No hem de donar per perduda aquesta gent. Hem d'argumentar encara més. La situació que hem viscut els últims mesos ha permès constatar que hem fet un gran esforç, però que no hem estat prou forts per assolir els nostres objectius. Caldrà treballar més, més intensament i durant més temps. Entre els votants de Ciutadans s'hi han aplegat persones que se senten incòmodes per raons diverses. Crec que d'una manera molt epidèmica, perquè perceben en el catalanisme una proposta identitària. I el catalanisme conservador, de fet, ho és una mica. Però això no representa tot el catalanisme. Si no vas més enllà d'aquesta lectura primària -cosa que no és fàcil de fer-, pots trobar la teva opció en Ciutadans.

Hi ha qui diu que no. Que l'1-0 l'independentisme va guanyar el referèndum, que el 27-0 es va declarar la independència, i que ara el que cal fer és “implementar la República”...

Convido a fer una reflexió: l'octubre va ser un mes en què tothom va quedar desbordat per la situació. A pilota passada hi ha molts comentaris sobre el que s'hauria hagut de fer o deixar de fer. Tothom té idees. Però durant aquells dies no hi va haver cap lideratge clar que determinés que calia prendre una decisió precipitada durant els dies immediatament posteriors a l'1-0. Ningú va llegir al segon les mutacions del moment. Les formacions del Govern, que són les que podien tenir més informació, no van prendre cap decisió fins a la intervenció del dia 10 al Parlament, la declaració suspesa. Això ens va dur a les jornades dels dies 26 i 27 d'octubre, sobre les quals ara ja tenim algunes aproximacions periodístiques. Després de la declaració d'independència no hi ha decrets, no hi ha reunió de Govern... Hi ha una pregunta que em faig: si el Govern espanyol, en comptes de reaccionar amb l'estómac -aplicant el 155, destituint el Govern i convocant eleccions-, hagués decidit esperar i no fer res... què hauria passat? Què s'hauria esdevingut els dies 28, 29 o 30 d'octubre? On seria la República? Què hauria fet?

No ho sé. Què hauria fet?

Crec que ben poca cosa. Perquè des del començament queda clar que la declaració és un gest simbòlic. Necessari, ni que fos com a autohomenatge per l'1 d'octubre. Però després, davant la força de l'Estat, hi ha poca capacitat de fer efectiva la República. Per fer un país nou, necessites un suport majoritari, consistent i perllongat en el temps, i això t'ho has de guanyar i construir. L'1-0 és una dosi de legitimitat, perquè és la gent plantant cara en les pitjors condicions possibles i contra el corrent dominant de les coses. Hi ha un moment excepcional de fusió entre l'acció del Govern i l'acció de la gent. Però després això ha de tenir continuïtat. Si el Govern espanyol s'hagués avingut a negociar, l'escenari hauria estat diferent. Però en el moment en què el Govern usa i abusa dels seus instruments, això li dóna una capacitat de maniobra brutal. Tot plegat, en un context de deixadesa per part de la Unió Europea, que no vol problemes.

“Reconec que en alguns moments del procés he estat ingenu. Tothom ha tingut fantasies”

Durant les últimes setmanes, hi ha qui ha relativitzat l'impacte del 155 o la necessitat de formar Govern. Dins l'independentisme hi ha partidaris del 'com pitjor, millor'?

Mai s'està millor contra la repressió. Si te la pots estalviar, millor. Si et pots estalviar els presos i els exiliats, millor. Pensar que una dinàmica d'acció-reacció provocarà una major presa de consciència per part de la societat catalana em sembla fer una lectura errònia. Ara caldrà veure si tenim Govern operatiu i a quina velocitat ens podem desempallegar, ni que sigui de manera parcial, del 155. Han tingut molts mesos per anar laminant les institucions... Trobo ingenu que no veiéssim que era urgent revertir el 155. Si el veí té metrallera i tu només tens un ganivet i te'l roben... recupera'l, que és l'única arma que tens! Si tens una mica de poder, ni que sigui de fireta, conserva'l, perquè és l'únic que tens.

El moviment sobiranista ha pecat de ser massa ingenu? Existeix un "independentisme màgic"?

Tothom ha tingut fantasies. Jo també. Els dos o tres últims anys, davant de grans mobilitzacions, també jo participava d'una certa eufòria. Jo reconec que, en molts moments, vaig ser ingenu. L'1 d'octubre per mi va ser una experiència meravellosa; la recordaré tota la vida. La sensació de poder, palpable, la vaig tenir. Que l'Estat havia acabat desbordat i que les garrotades eren un símptoma de feblesa i d'impotència seva, ho vaig sentir. Això no em va deixar veure altres coses que també estaven passant. Crec que aquest estat mental, que devia ser compartit amb molta gent, només el superava qui tenia informació directa i més afinada i era més conscient de la pròpia feblesa.

En aquells moments hi va haver moments de molta tensió. Podem dir que existeix fractura social?

L'independentisme no fractura res, no comença a repartir hòsties ni a expulsar gent. Mai. Qui provoca la fractura és l'Estat que, en unes setmanes, intenta mobilitzar l'extrema dreta, els cossos policials, les clavegueres de l'Estat, els serveis d'intel·ligència, filtrant converses telefòniques... Tot fet a mida i tot preparat i orquestrat per intentar provocar un moviment reactiu enfront l'independentisme, a través del pes mediàtic i aclaparador de les 'teles' espanyoles i del seu sistema mediàtic -i amb el suport d'algun mitjà d'aquí.

“A Catalunya s'ha consolidat un doble sistema d'informació, comunicació i cultura, i això s'ha de combatre”

El vell lema “Un sol poble” segueix sent vàlid?

El que sembla consolidar-se en aquests moments és un doble sistema d'informació, comunicació i cultura. Hi ha un sector de la població que transita de l'un a l'altre i es nodreix de tots dos. Però hi ha qui viu només dins d'un dels dos espais. Dins del món independentista, hi ha qui viu només en l'ecosistema català, que parla català i té referents catalans, que només mira TV3 i cap altra cadena i escolta Catalunya Ràdio i RAC1 i cap altra cadena, compra l'“Ara” o ‘El Punt Avui’ i cap altre diari, consumeix mitjans digitals en català, i a les xarxes socials té 3.000 seguidors que es retroalimenten entre si. Això crea un món que, de vegades, no és prou permeable. A l'altre costat, passa el mateix i hi ha un univers de gent que té unes altres referencialitats. Això és una realitat i cal combatre-ho. De quina manera? Doncs fent que les formacions polítiques s'assemblin més a com és el país en el seu global. Que els mitjans també s'hi assemblin més. El projecte de la nació espanyola –que és el projecte del franquisme i que es va reciclar durant la Transició– continua sent molt potent, té molta capacitat de pressió i construeix imaginaris. Per això és important que el discurs del catalanisme sigui d'una naturalesa oberta i de futur.

Ara es parla molt d'“eixamplar la base”. No sé si és un concepte una mica evangèlic. En Jordi Cuixart ens va dir un cop que a ell no li agradava gens, que preferia el concepte “compartir” més que no pas “eixamplar”. Pot ser que l'independentisme tingui un punt evangelitzador que li jugui en contra?

Crec que es parla d'eixamplar en termes polítics i electorals. Si no tens l'àrea metropolitana, no guanyaràs mai: t'han de votar allà; és evident. Si tens una concepció de país, no pots fer el país sense aquesta part. Jo sóc de Rubí i vaig néixer el 1955. L'any 62, quan tenia 7 anys, hi va haver les inundacions. Rubí tenia 7.000 habitants després de les inundacions. Quan jo tenia 17 anys, Rubí ja tenia 40.000 habitants. Jo jugava a futbol amb la gent que acabava d'arribar-hi. El país quin és? Encara el dels 7.000 habitants? No! El país ja ha crescut i ara és molt més complex. Nosaltres podem assumir responsablement donar continuïtat a unes tradicions. I, en el cas de Catalunya, hi ha una tradició política de lluites populars que està prou bé. Hem fet algunes revolucions. Això és un actiu. Però no hem de ser esclaus d'aquesta tradició. Cada generació té el dret legítim de generar la seva pròpia tradició, de poder garbellar el passat que ha rebut en herència i triar-li el que li convé. Triar les seves pròpies utopies i els seus propis horitzons i objectius. Pel moviment independentista d'esquerres, què és Catalunya? Un espai històric i polític que s'ha perpetuat, malgrat la construcció de l'Estat nació espanyol, fonamentalment per l'acció espontània de les classes populars. I, en algun moment, perquè hi ha hagut un projecte burgès modernitzador, que és el projecte noucentista de la burgesia industrial. Quin és el baluard principal de les classes dominants a escala espanyola i catalana? L'Estat espanyol. Com hem de plantejar, llavors, la lluita de classes? Triarem el marc de la legalitat per enfrontar-nos-hi? O intentarem rescatar un espai que puguem considerar propi i que l'Estat no reconeix com a tal? Crec que som més forts si lluitem des d'un espai que considerem propi. Aquest espai el repensem, però no mirant al passat, sinó al futur, que és l'important.

“Quan parlem de partits republicans, cal incorporar-hi els Comuns. Sempre!”

Mirem al futur. Les eleccions municipals del 2019 seran un moment d'alta tensió. Hi ha qui vol convertir-les en un nou plebiscit sobre la independència. La música que sona de fons és la d'una nova llista unitària, en especial a Barcelona per desbancar Ada Colau de l'alcaldia. Quin paper hi hauria de tenir ERC?

En el cas de Barcelona, el que és important és saber quins projectes de ciutat té cadascú i veure si aquests projectes són capaços d'atraure l'interès de la gent. Després, en vista dels resultats, crec

que per a l'independentisme seria molt important ser d'una manera o d'una altra al govern de la ciutat de Barcelona. Això ja hauria pogut passar, encara que fos en un paper subordinat, i no va passar. No cal passar comptes amb el passat. Cal mirar cap al futur. El fonamental són els continguts dels programes de govern i la credibilitat de les persones que els defensin.

Durant els últims temps s'ha visualitzat de manera molt forta la confrontació ERC-Comuns. Les relacions no són bones.

Al Congrés dels Diputats hem votat moltíssimes coses plegats i hi ha un alt grau de coincidència. No crec que les relacions siguin hostils. El pas de Catalunya Sí que es Pot a Catalunya en Comú també va representar un canvi. A la llarga, el diàleg entre ERC i els Comuns és indispensable i hi ha moltes coses a compartir. Ens uneixen moltes coses, i penso també en clau de republicanisme, un concepte que també hauria d'interpel·lar una part de les bases del PSC.

De vegades hi ha qui parla de "partits republicans" excloent-ne explícitament els Comuns.

No és el meu cas. Quan parlem de partits republicans, cal incorporar-hi els Comuns, sempre!

Joan Manuel Tresserras és soci col·laborador de CRÍTIC.